

ление върху българския типъ въ френското списание „Revue d'Anthropologie“ т. IV. 1875. год. стр. 68, „Sur la conformation des crânes bulgares“!) въ българскитѣ черепи (5 долихокефални, 4 субдолихокефални, 4 мезатикефални и 1 суббрахикефалъ) може да се различатъ два типа: а) единъ типъ, въ който брахикефалниятъ славянски типъ е смѣсенъ съ черти отъ други племена, б) другиятъ типъ е краниологично съвѣтмъ отличенъ и нѣма нищо аналогично съ съвършеннитѣ черепи на племената отъ бѣлата раса. Тоя послѣдниятъ именно, който нѣма нищо общо съ арийскитѣ, семитскитѣ и финискитѣ черепи, Коперницки го смѣта за чисто български. Споредъ него той може да се обясни отъ родството му съ волжскитѣ българи или други нѣкои уралски народъ, който е влизвалъ въ състава на аварскитѣ ордин, нахлули въ Европа въ VI. в.²⁾

Прѣди откритието на руско-турската (но-послѣ и на сръбско-българската) война се заинтересува за българскитѣ черепи и *Вирховъ* — и на два пати докладва подробно за своитѣ наблюдения (*Zschr. für Ethnol.* т. IX., 70. и т. XVIII., p. 112, *Anthropologie der Bulgaren*. Вж. и т. X. 34.), като се опита въз основа на малкото данни, които му доставиха измѣренията на нѣколко черепа (при първи си рефератъ той имаше само еднѣ черепъ, подаренъ нему отъ Коперницки, при втория — всичко 19), да опредѣли дору и „националното положение“ на българитѣ (т. IX. „Ueber die nationale Stellung der Bulgaren“). Като разглежда изпратения нему отъ Коперницки български черепъ, той не намира наистина нищо необичновено въ него, само нѣкои особености му напомнятъ низкитѣ черепни форми на астралскитѣ дивани (p. 73.) и за това той заключава, че българитѣ по произходъ не сѫ славяни. Въ странитѣ, отъ гдѣто тѣ сѫ се прѣселили въ Мизия, сега живѣятъ фински племена. Възможно е въпроемъ, да сѫ се явили тѣ въ новото си отечество вече като смѣсено племе.

Заключението на Вирхова биде прието отъ John Bedde (*Nature* 1878., N 456. и *Journ. of the anthrop. Inst.* 1879. февр.). Отъ всички български черепи ни единъ нѣма, „true slavonic type... they were probably ugrian, than anything else“.

Друго мнѣние изказва въ Dechambre-ови „Dictionnaire encyclop. des Sciences médicales“ (чл. région danubienne) бившиятъ професоръ на Букурещкия университетъ, *Obedenare*, които отъ формата на българскитѣ черепи, заключава, че българитѣ трѣбва да сѫ говорили едно нарѣчие, близко съ това на самодитѣ и тунгуситѣ (Рислеровата хипотеза на антропологична основа).

Най-подробни краниологични данни по нашия въпросъ ние нахвърваме въ европейската литература до днесъ у *Богданова*. (Изв. Импер. Общества Любителей естествознанія, антропологии и этнографии, т. XXXV, ч. I. вып. 4. м. 1882. Антропологическая выставка 1879, т. III, ч. I. вып. 1. *Жители древнихъ Болгаръ по краниологическимъ признакамъ*, p. 363.—377.) Тѣй като изслѣдването на руския професоръ се простира върху цѣлата българска областъ, а за сѣга и такива интересни проблеми, като прѣдполагаемото сродство между чувашитѣ и прабългаритѣ, ние ще резюмираме малко по-обстойно неговия рефератъ, толкова повече, че тъкмо най-подробното до сега сравнително изслѣдване на българскитѣ черепи страда най-много отъ оная капитална грѣшка, която показаме вече толкова пати.

¹⁾ „L'origine de ce type singulier est difficile à établir. Ce qui est certain cependant, c'est qu'il n'a rien de commun avec les crânes aryens, sémitiques et finnois. Aussi nous paraît il très admissible que ce type appartient ou aux descendants des anciens bulgares du Volga, ou même de quelque autre peuplade ouralienne, dont se composaient les hordes des Avars, qui envahirent au VI. siècle le sud-est de l'Europe.“

²⁾ Статийката на Заборовски въ *Dictionnaire des sciences anthropologiques* publ. sous la direction de M. M. A. Bertillon, Coudereau и пр. P. 1889. p. 213 „Bulgares“ е само резюме отъ Коперницки.